

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D. POLUGOD. 30 D.
ČETVRTGOD. 15 D. POJEDINI BROJ 1.50 D.

K zasjedanju Akcionog Odbora

Na dan Herzlove smrti sastaje se u Londonu Akcioni Odbor da vijeća i rješava o važnim zadaćama, a naročito da odluči o sazivu vanrednoga Kongresa, koji bi se imao održati umjesto redovite godišnje konferencije.

Poznato je, da se dr. Weizmann vratio nakon svoga šesmjesečnog boravka u Americi, koji je upotrijebio ne samo za agitaciju i namicanje sredstava da se omogući nastavak započetih radova u Erec Jisraelu, već i za pregovore s najvećim židovskim organizacijama i ličnostima Amerike. Weizmann predobio je najodličnije vodje američkoga židovstva da učestvuju aktivno u djelu izgradnje narodne domovine i da stupe pod izvjesnim uvjetima u Jewish Agency. O rezultatu svojih pregovora izvjestiti će Weizmann Akcijoni Odbor i tražit će od njega saziv izvanrednoga kongresa, jer samo kongres može definitivno odlučiti u tome pitanju.

Pitanje popunjivanja Jewish Agency raspravljalo se vrlo strastveno u židovskom novinstvu, ono je bilo i bez potrebe stavljeno u središte rasprava posljednjega kongresa, o njemu vijećao je Akcijoni Odbor. I sad će Akcijoni Odbor imati ponovno da se pozabavi s tim pitanjem na temelju predloga američkih Židova. Mi smo već ranije istakli, da zaključak kongresa, koji je rezultat kompromisa, nije bio najsretnije riješenje. I ako ne poznajemo pojedinosti američkoga predloga, pa se prema tome ne možemo upuštati u kritičko razmatranje, znamo ipak, da američki zahtjevi idu preko zaključka kongresa i Akcionoga Odbora. Oni traže umjesto medjustadija i prelaznih tvorevina definitivno proširenje Jewish Agency-a, dok smo mi tražili izlaza iz te teške situacije palijativnim sredstvima, a da nismo imali snagu da konačno riješimo ovaj po razvoj palestinskoga djela tako važni problem. Nema sumnje, da će i ovaj put biti žestokih rasprava, da će skeptičari ponovno iznijeti sve svoje bojazni, da će kraj vrlo dubokog uvjerenja doći do izražaja i demagoško deklamovanje, pasti će svi prigovori, koje smo već u svim varijantama čitali i čuli. Ali pored svega toga mi s pouzdanjem očekujemo ove rasprave, u uvjerenju, da će ozbiljni i trezveni elementi stvarno prosuditi činjenice i stvoriti predradnje za riješenje pitanja Jewish Agency-a, kako bi se time već jednom dokrajčila borba unutar cionističke organizacije, u koju se nepotrebno troše tolike energije.

U nizu američkih predloga traži se i premještenje Egzekutive u Palestinu, predlog, koji nije izvorno američki, ali zadobiva time, što ga je američka organizacija usvojila, veliku važnost. To je pitanje postalo akutno

onim časom, kad smo počeli intenzivnim radom, a iznešeno je od palestinskih cionista, koji žele, da se sav rad oko obnove zemlje koncentriše u Palestini, jer su uvjerenja, da će se iz Palestine moći mnogo jače djelovati na galut, a i s razloga, jer je sav naš rad posvećen obnovi zemlje, čije se potrebe ipak mogu najbolje da upoznaju u samoj zemlji. Danas se to pitanje raspravlja i sa stajališta konsolidovanja prilika unutar naše organizacije, jer da podvojenost u palestinsku i londonsku Egzekutivu znatno otešćuje umjesto da olakšava rad. Iako bi najnaravnije bilo, i nama svima sigurno milije, da sve naše instance imaju svoje sjedište u Erec Jisraelu, ipak držimo, da se ne smije previdjeti, da ćemo kraj svih mana i nedostataka, što ih danas opažamo u organizaciji, trebali još dugo vremena u Evropi svoje oficijelne zastupnike. Van svake je diskusije, da treba pristupiti reorganizaciji naših centralnih ureda, da treba uspostaviti tijesniju vezu između vodstva i pojedinih zemaljskih organizacija i federacija, da se borimo protiv birokratizma, koji prijeti da će se uvriježiti, ali je isto tako jasno, da ne smijemo izgubiti kontakt ni s mjerodavnim internacionalnim faktorima, a naročito s mandatornom vlasti, koja odlučuje o najvažnijim pitanjima Palestine.

To znači, da barem politički i organizatorni resor ne smijemo preseliti u Jerusolim. Što više, mi smo mišljenja, da treba pomišljati na znatnu izgradnju ovih resora, kako bi u svim velikim političkim centrima, u pojedinim zemljama antante, u sjedištu Lige Naroda, u Americi, imali svoje stalne zastupnike. Naravno, da bi takovo djelovanje prouzrokovalo nove zahtjeve, ali mi mora da i njima u interesu napretka organizacije i obnovnog rada u Palestini udovoljimo.

Akcijoni Odbor bavit će se i budžetom za palestinski rad za narednu godinu. U tome pitanju želi Egzekutiva da podje novim putem. U nizu članaka u oficijelnom organu razložene su smjernice novoga rada. Egzekutiva polazi kod sastava budžeta sa stajališta, da se u naš palestinski rad mora dovesti neki sistem. Mi imademo danas već neko iskustvo i znademo, što možemo stvoriti i koliko sredstava možemo da namaknemo u jednoj godini. Ne smijemo budžet izraditi prema našim željama, već prema mogućnostima i najprečim potrebama. Mnogo toga, što je stvoreno i što je pobudilo oduševljenje svega židovstva, treba tek urediti i staviti na sigurnu bazu. Nova lozinka, koju daje Egzekutiva je konsolidiranje našega rada, učvršćenje onoga, što već postoji. Ne ćemo se upuštati u nove pothvate, dok nismo obezbijedili opstanak i stvorili mogućnost razvitka za one kolonije, koje su već osnovane. Drugim riječima to znači, da Egzekutiva ne misli u narednoj godini trošiti za imigraciju. I kako god je to

odluka Egzekutive dobra u prvom dijelu o konsolidovanju, ipak se ne možemo oti dojm, da bi to rdjavo djelovalo, jer ne smijemo i ne ćemo da sa svoje strane uvedemo stop imigration. Tek jedno bi trebalo, da se prvenstveno osiguraju stavke budžeta, potrebne za konsolidovanje svih naših tekovina u Palestini, a zatim da dodju nove investicije. Bude li se ozbiljno radilo kao u prošloj godini namaknuli će se veći iznosi, pogotovo ako dodje do sporazuma u pitanju Jewish Agency-a. A i pored toga ne smijemo previdjeti, da će i ostvarenje Ruthenbergova projekta dati obilne mogućnosti za imigraciju. A i bez obzira na to ne možemo sebi zamišljati jednu godinu bez imigracije i bez stvaranja novih pozicija, pa ma i u najčednijoj formi.

Zasjedanje Akcionog Odbora imat će ovaj put da riješi, a djelomice da pripravi riješenje važnih zadataka i problema, o kojima će zavisi razvoji naše organizacije i napredak palestinskog rada. I kao što su vodje u mnogim teškim časovima našli sretno riješenje, tako će i ovaj put Egzekutiva i Akcijoni Odbor u spoznaji goleme važnosti njihove odluke svom ozbiljnošću pristupiti radu.

Naš budući rad

II. Konsolidacija i gradjenje.

Gospodarski položaj Palestine svakako se je u posljednje vrijeme popravio, a i raspoloženje je mnogo bolje. No ako pomnije razmislimo, čini nam se kao da se položaj nešto suviše optimistički prosudjuje. Turisti su mnogo novaca u zemlju donijeli, mnogi posjetioci su osim toga dobili interes za gospodarska poduzeća; gradjenjem se opet započelo, ogromne duhanske plantaže uposile su veliki broj radnika, tako da sada ima kudikamo manje neuposlenih. Radnici su ostavili gradove, tako da je šta više izdano mnogo novih dozvola za useljivanje. Moramo priznati, da je uposlenost neuposlenih, te onih koji su se nanovo uselili većim dijelom sezonska. Čim započne doba kiše, mnogo će tih poslova nestati, a budući da već sada primaju radnici plaće, koje jedva dostaju pokrili minimum potreba, to će ovi, kad nestane posla, ostati sasvim bez egzistencije. Taj fakat mora se kod programa za buduću godinu i te kako uzeti u obzir, jer opetovanje ove posljedaje krize nezaposlenosti iseljivanja mogli bi za cionizam biti od kobnih posljedica. Budžet se mora za buduću godinu tako urediti, da bude što više radnika trajno zaposleno, jer se samo to može nazvati istinitom konsolidacijom. No budući da se teško može zamisliti, da bi to uspelo, to se mora u budžetu predvidjeti što više javnih radnja, koje bi po mogućnosti veći dio radništva apsorbirale. Već prošle godine je radnički departement palestinske Egzekutive učinio sve moguće kako da ublaži poslje-

dice neuposlenosti, te je o tom obavjestio i javnost.

Za buduću godinu ima u izgledu više radnja, koje su od opće velike važnosti za zemlju, na pr. gradnja važnih cesta itd. Jedan dio radnika mogao bi se uposliti u industrijama, osobito ako se počne provedbom Rutenbergovog projekta i još nekih drugih većih radova. Ako uzmemo sve te mogućnosti u obzir i da će Egzekutiva učiniti sve što joj je u moći, to bi bila lime dana mogućnost konsolidacije, no kod toga nismo uzeli u obzir novo useljivanje.

Neki krugovi ulažu velika očekivanja u useljivanje malih trgovača i obrtnika, koji bi nešto vlastitoga kapitala donijeli, te se poglavito u gradovima naselili. Uvjereni smo, da bi se iz tih krugova mogao dobiti vrlo koristan materijal. No sumnjamo, postoje li mogućnosti većega useljivanja, dok još nije aparat onih faktora koji su za izgradnju zemlje odgovorni, dovoljno povećan. Ove samostalne useljenike trebala bi javnost što intenzivnije da potpomogne kreditnim institucijama. Stari je cionistički aksiom, kojega je već Herzl poznao, da se temelj židovske nacionalne domaje mora sastojati u nacionalno-gospodarstvenom naseljivanju. Naseljivanje u gradu, razviti će se samo po sebi, a već je i danas u toku, dok židovsko selo moramo stvoriti kolonizacijom.

Jasno je, da se u okviru današnjeg budžeta, gospodarska kolonizacija ne može u većem opsegu razviti. Bismo li to pokušali ostao bi rezultat negativan kao i dosada, t. j. radili bismo s nedovoljnim sredstvima i izvrgli bismo se opasnosti neuspjeha. Kad upotrebjavamo današnji budžet za učvršćenje našeg položaja, nikla je spoznaja, da je za rješavanje cionističke zadaće potreban kud i kamo veći kapital.

A u čemu se sastoji ta cionistička zadaća? Ona se sastoji u tome, da se stvori suvisla židovska kolonija, koja će biti gospodarski produktivna cjelina, sposobna za samoupravu. Kakove su danas političke prilike, pošalje nam razumljivo, da se budući ustav Palestine može kretati samo na području neke vrste nacionalne autonomije obiju naroda. Nacionalna autonomija je praktički samo onda moguća, kad u nekim granicama bazira na teritorijalnoj osnovi. Problem, koji je pred nama, ne sastoji se samo u uvećanju useljivanja, već i u tome, da se useljenici ustale gospodarskim samoodržanjem na realnoj bazi jedne suvisle židovske naseobine. To će biti realna podloga za političku formulu narodne domaje, koja je stvorena, bazelskim programom i Balfourovom deklaracijom. Ako to lijekom idućeg decenija ne provedemo, ostal će najveća historijska šansa židovskog naroda nakon rasula neiskorišćena.

Od 1920. znamo, da je pred nama takova velika kolonizatorna zadaća. Prvi je svoje misli o tome naznačio Ruppin u svojem djelu »Der Aufbau des Landes Israel«. Po prilici u okviru njegovih zahtjeva kretao se i program s kojim je Keren Hajesod god. 1920. započeo svoj rad. U prvim godinama nije Keren Hajesod mogao svoje zadaće da izvrši. Donio je budžet za obezbijedjenje dosadanje kolonizacije, a kako se morao brinuti i za nove koloniste nastao je lime vječiti deficit i kriza. Medjuto je židovski narod doveden bliže stvari. Napose je u Americi porasao interes za Palestinu. Ideja je Jewish Agency, koja je ove krugove dovela do toga, da ne pokazuju interes za stvar kao ljudi van pokreta, već da Palestinu smatraju svojom stvari i preuzimlju

njenu obnovu zajedno s cionističkom organizacijom. No i u drugim zemljama poboljšale su se prilike, evropske zemlje mogu više da dadu, a sve uža veza diaspore s Palestinom i mnogobrojna putovanja umekšala su narod. Sad će se pokazati, da li je cijeli narod u stanju, da godišnje za obnovu Palestine doprinese milijun funti. Ovom svojom uspjelo bi, da se mjesečno dovede u zemlju 2000 useljenika i da ih se uvrsti u ekonomsku strukturu zemlje. Na čelu našeg kolonizacionog programa mora da stoji gospodarska kolonizacija. Uvećanjem gospodarstva stvorit će se mogućnost egzistencije i za mnoge druge kategorije. K tome još pridolazi rastenje gradova i industrije, univerza u Jerusolimu, što će sve da apsorbira veliki broj useljenika. Razumljivo je, da ovakovo kolonizaciono djelo iziskuje kolosalni administrativni i organizacioni aparat. Počam od pripreme i izbora useljenika do konstruktivnog provedenja rada u zemlji mora da vlada jedinstveni duh i jaka direktiva kroz cijeli rad. Čekaju nas ogromne zadaće, koje ovdje možemo samo naznačiti.

Potreba koncentrovanog kapitala za provedenje priznata je često u zadnje vrijeme te su već izradjeni planovi za ostvarenje jednog zajma. A da ne ulazimo u centralni problem židovskog zajma, moramo napomenuti, da bi se i izgledi za zajam ojačanjem naše pozicije u zemlji poboljšali. Mnogi misle da židovski zajam kraj današnjeg financijskog stanja u svijetu ne će uspjeti. Moguće, da će se projekt kasnije dati realizirati te podsjećamo na zaključak Akcionog Komiteja, prema kojem financijski i gospodarski odbor ima ovaj problem da ispita. Medjuto naš rad ne smije da zastane, a parola ima da nam bude: milijun funti godišnje.

Ako cionistička organizacija hoće, da sagradi Jewish Agency od zastupnika cijelog naroda, tad mora biti jasno izražena zadaća, koju ova korporacija ima da izvrši. Jewish Agency ima da izvrši funkcije, dane u mandatu, dakle useljivanje židova, kolonizacija sa suvislim kompleksima, javni radovi, gospodarske koncesije. Za sve ove zahtjeve imamo postaviti konkretan program, koji bazira na našim iskustvima, na pomnijom studiju snage zemlje i naroda, a ima se predložiti Jewish Agency. Bila bi neoprostiva pogreška, kad bismo to propustili i zadovoljili se samo lime, da naši novi prijatelji preuzmu dio starih tereta. Nije ovdje mjesto, da nabrojimo razloge, koji će dokazati, kako je ovaj momenat zgodan. Stav Amerike spram naših useljenika samo je jedan od tih razloga. Energija, koja je prije bila potrebna za druge židovske radove, danas je slobodna za Palestinu. Ostvarenje Jewish Agency treba svim sredstvima pospješiti, s predradnjama treba već u svim zemljama započeti, a medjuto će se i dovršiti veliki program obnovnog rada. Ove zadaće čekaju cionističku organizaciju. Neizmjereno su teške, no perspektive su velike, a cilj im je ostvarenje cionističke misli.

Pitanje narodnog zajma

Već pet godina diskutuje se pitanje, da li bi se izgradnja Palestine dala financirati jednim židovskim narodnim zajmom. Nedavno je Arlosorov u svojoj knjizi »Kolonizacijone financije Jewish Agency« stavio podosta izradjen predlog, u kojemu misli da su kreditne baze s jedne strane garancije židovskih općina u galutu, a s druge strane vrednost židovske Palestine.

Taj predlog, kao prvi pokus da se taj problem riješi, a koji svakako pokazuje još mno-

ge manjkavosti, nije dosta ozbiljno shvaćen, već je nažalost iskorišćen kao partijska argumentacija, mjesto da se je o njemu ozbiljno pretresalo kao o kamenu temelju jednog najvećeg i najtežeg od svih naših problema. Kao potstrek za stvarno raspravljanje ovoga pitanja sa praktičnoga stanovišta, služi se članak poznatoga američkoga cioniste i vodje Keren Hajesoda Bernharda A. Rosenblatta, koji je sada izašao u »New-Palestin«. Taj je članak dosta zanimljiv, pa donošamo neke izvratke. Rosenblatt veli:

»Kad nastupi vrijeme, da se piše povijest renesanse židovske Palestine, posvjedočavati će američka suradnja jedinstveni uspjeh. Ta američka suradnja je osobitoga značaja, onoga, koji odgovara općenitim strujama u američkom židovskom životu.

Nije samo slučaj, da je otac kulturnog cionizma, Achad Haam, bio ruski Židov. Kulturni cionizam je čedo geta istočne Evrope, a praktički odgovor čežnji za oživljenjem židovstva bio je Hovevecijon, koji je usprkos nesigurnog režima Turske stvarao u Palestini kolonije. Nije samo slučajnost, da je Herzl, mađarski Židov, formulirao političke teorije cionizma u Parizu. Tipus intelektualnog Židova zapadne Evrope morao je kao odgovor na sve veće pobjede nacionalizma, da razvije teoriju jedne židovske države. A isto tako morao je američki Židov, nasljednik istočno-evropskog kao i zapadno-evropskog židovstva, živjeti u okolini u kojoj stoji gospodarstvo i ekonomska sila pred svim ostalima, morao je dakle da nužno stvori preludnicu gospodarsko-socijalnog cionizma.

No američka suradnja ne sastoji se samo u novcu i gospodarskoj sili. Teoretski refleksi Hovevecijona jest kulturni cionizam. Praktički refleksi jedne »Židovske države« jeste Balfourova deklaracija i britski mandat nad Palestinom. Pa isto se tako mora da zrcali u ovoj trećoj periodi cionističkog pokreta, u gospodarskoj periodu, darovi Keren Hajesoda i investicije, u sasvim novom shvaćanju cionizma. Mi ne stavljamo više težište u židovsku državu, već više na židovska djela u Palestini — Tel-Aviv, Hadasa, Rutenbergova koncesija i t. d. Moglo bi se možda reći, da smo sa shvaćanja Židovske države prešli na shvaćanje židovske zajednice.

Pojam zajednice tako je često izopačen, da je u svakidnevnom životu pomiješan sa pojmom »država« ili »vlada«. Već je vrijeme, da njegov ostari značaj obnovimo. Zajednica je osiguranje i ispunjenje bitnosti koje su svima jednake — pravo i obveza slobodnih ljudi, život afirmacije, ne samo politički, već i socijalno. Na ostvarenju bitnosti koje su svima zajedničke, na zajednici, može nešto da se graditi, što može da opravda nadu veću, već što je to politička država, da »iz Cijona dodje nauka, a riječ božja iz Jeruzalima«.

Ako hoćemo razumno da gradimo, moramo graditi na onome, što je već u prošlosti stvoreno. U Palestini postoje brojne židovske kolonije i židovski grad, Tel-Aviv, koje reprezentuju stvarnu zajednicu židovske Palestine.

Ja mislim, da je ostavariva emisija povećeg zajma za židovske kolonije i Tel-Aviv i sve one naseobine, koje će se priznati od palestinske vlade kao javne organizacije, to znači kao općine sa pravom oporezovanja i sa pravom pred sudom stupiti kao lužitelj ili luženik. Zajam Tel-Aviva bio je lijep početak. Imade više već 1100 osoba, koje posjeduju zadužnice ovoga prvoga židovskoga grada. Oni su jezgra jednog sličnog poduzeća u ve-

ćoj mjeri. Jedan bi novi zajam za sve općine u Palestini bez sumnje simpalično u Americi primljen bio. Takav bi zajam bio prva zajednička akcija židovskih naselja u Palestini i jedinstvo bi ostalo trajno, jer zajmovi djeluju uvijek kao sile i snage konsolidacije. I što je važnije, taj bi kapital bio upotrebljen za javne zadaće u židovskim općinama, što u nužnoj konsekvenci mora da ojača tendencu zajedničarenja — zajednicu.

Prvi koraci za emisiju takovog zajma židovske zajednice, treba da poduzme financijsko i gospodarsko Vijeće svjetske cionističke organizacije. Cionistička egzekutiva treba da upravlja upotrebu novca Keren-Hajesoda, dobrovoljnog davanja židovskog naroda, uporedo pako treba financijsko i gospodarsko Vijeće da poradi oko izgradnje gospodarskih zadaća, koje iziskuju sigurnost kapitala i odgovarajuće kamate.

Finansijsko i gospodarsko Vijeće trebalo bi da sa palestinskom vladom povede pregovore u cilju, da do sada postojeće kolonije priznae kao općine sjedine u jedan gospodarski savez (kojega mi nazivamo zajednica) sa svrhom izdavanja jednog zajma, koji bi im osigurao opstanak i pokriće njihovih potreba. Takova bi se gospodarska jedinica protezala na jugu od Rehobota do Roš-Pina na sjeveru, općenito kraj morske obale pa preko Emeka do Tiberias jezera i dalje do skrajnog sjevera. To bi zaista bila židovska Palestina par excellence, jer bi izuzev Jeruzalima obuhvatala sve stvarajuće elemente Erec Israela.

Takav bi gospodarski savez židovskih kolonija trebao samo dvije punomoći palestinske vlade da može djelovati. Donajprije mora imati pravo oporezovanja (i ako ograničeno), da stvori sigurnost da će se obveze koje proizlaze iz zajma pod svim uvjetima i ispuniti. To oporezovanje može da se temelji na realnim vrednostima, od kojih dobiva svaka općina veći dio (od prilike dvije trećine) a zajednica jednu trećinu.

Dalje mora zajednica i pojedine općine imati pravo da kupnjom susjednog zemljišta poveća površinu židovske Palestine, jer bi to moglo da postane nužna potreba za javne zadaće, čija izvedba bi započela bila dohodkom zajma.

Upravu bi vodio direktorij sastavljen od predstavnika (načelnika) sviju općina, od kojih bi svaki imao jedan, dva ili tri glasa, već prema broju pučanstva one općine čiji je predstavnik. Osim toga izabrao bi se predsjednik i potpredsjednik, od kojih bi svaki kao predstavnik cjelokupne zajednice kao cjeline imao tri glasa. Taj bi direktorij kao povjerenik upisivaoca zajma kontrolirao da se novac u duhu potreba i odluka izdaje i da se javne radnje najbrižljivije izvajaju. Osim toga moglo bi finansijsko i gospodarsko Vijeće cionističke Egzekutive predvidjeti, da jedan njegov član imade za izdatke i investicije direktorijuma pravo veća tako dugo, dok se zajam posvema ne isplati i vrati. To bi upisivaocima zajma služilo kao daljnja sigurnost i jamčilo bi, da se cionisti svijeta za prvi zajam židovske zajednice smatraju odgovornima.

Keren Hajesod

Keren Hajesod u Letlandiji. Keren Hajesod-kampanja, koju sada energično provadja Deschalit, ograničena je za sada na propagandu. Svuda se obdržavaju skupštine i prave privatni posjeti. Židovi Letlandije pokazuju mnogo interesa za iz-

gradnju Paestine, te je već prijavio veliki broj sabirača.

Specifikacija primitka Glavnog Ureda Keren Hajesoda u julu. U junu primio je Glavni Ured Keren Hajesoda u Londonu preko 39.000 funti, dakle otprilike isti iznos kao u maju. Kao uvijek glavni dio svote došao je iz Amerike. Južna Afrika stoji ovaj put sa svotom 8500 funti na drugome mjestu. I ako su mjesečni prinosi znatno veći već u prošlim godinama, ne dostaju za pokriće svih potreba Palestine i bez obzira na to, da je palestinski budžet snižen na minimum. Samo tačnosti i stalnosti primitaka K. H. ima se pripisati, da se je položaj u Palestini poboljšao. Neophodno je nužno, da se rad za K. H. i u ljetnim mjesecima nastavi s najvećom energijom u svim zemljama, da ne nastane stanika u našem palestinskom radu.

Primici po pojedinim zemljama redaju se kako slijedi:

1. Sjedinjene Države	LE 20,854.15
2. Južna Afrika	8,500.—
3. Poljska:	
Varšava	1630.01.7
Vilna	150.10.—
4. Pojedini prinosi	1619.6.5
5. Rumunjska	1487.18.1
6. Čehoslovačka	1052.5.5
7. Litavska	687.1.4
8. Bugarska	592.14.—
9. Austrija	408.12.—
10. Ist. Galicija	312.5.2
11. Palestina	267.3.2
12. Letavska	257.1.—
14. Finska	183.9.8
15. Egipat	160.—
16. Švedska	140.1.6
17. Indija	127.15.8
18. Maroko	55.—
19. Dancig	44.16.1
20. Luksemburg	43.18.6
21. Elzas-Lotringen	31.2.—
22. Razne zemlje	17.6.16
23. Keren ha Geula u Palestini	200.—
24. Fond nakita organizacije cionističkih žena	275.4.3
Ukupno	LE 39.107.13.4

Keren Hajesod u Južnoj Africi. Uspješna kampanja za K. H. u Južnoj Africi, koja se provodila pod vodstvom dra. A. Goldsteina sada se dovršava. Sada se još radi u nekim provincijalnim mjestima. Svijest odgovornosti tamošnjih Židova jasno je došla do izražaja u ozbiljnosti i tačnosti, kojom su isplaćivali svoje obveze. Na svom putovanju kroz provinciju namaknuo je g. dr. Goldstein u Paarlju 1000, u Summerdet Westn-u i Strandu 300 i u Worcesteru 600 funti. Najveći uspjeh imao je u Durbanu, gdje je ušlo 3.500 funti, što odgovara poprečno porezu od 2 funte po glavi židovskog pučanstva u Durbanu.

Iz židovskog i cionističkog svijeta

Herzlova proslava u Beču. — **Ogromni odziv.** — **Uzorni red.** Jučer prije podne bio je impozantni pohod na grob Teodora Herzla povodom 20. obljetnice njegove smrti. Već davno prije 9 sati sastala su se različita društva i sekcije te se rasporedala u blizini konačne stanice tramvaja. Pojedini dijelovi povorke stajali su počevši od Karl-Ludwig Platza sve do Feliks Matill-Strasse, u Hasenauerstrasse,

Blaasstrasse i u Hochschulstrasse. Redanje povorke trajalo je do 10 sati te nije bio lagan posao voditelja povorke Paula Földesa svrstati nepreglednu masu u uzorni red. I povorka je ostala uzorna za vrijeme cijeloga ophoda. Na čelu stupali su članovi cionističkoga zemaljskoga komiteja, partijskoga, vijeća, lokalnoga komiteja, vodstvo Keren Hajesoda, Keren Kajemeta i Palestinskoga Ureda. U zastupstvu predsjedništva bogoštovne općine bijahu burzovni vijećnik Glück, dvorski savjetnik Riesenfeld te potpredsjednik dr. Friedmann, s njima potpredsjednik zemaljskoga komiteja dr. Leidenherz, s članovima dr. Körner, dr. Gelber, gradskoga zastupnika dra. Plaschkes s cionističkim mandatorima, predsjednik Markus, Austerlitz i drugi. Iz Poljske bio je prisutan član poljskoga senata dr. Ringel.

Zatim je došao Zemaljski Savez Akademičara, te zastupstva akademskih društava. Brojna je bila ženska cionistička organizacija. Iza njih su slijedili halucin i židovska mladež u nepreglednim redovima, pri čemu su djevojke i dječaci, koji su oštro stupali, učinili dubok dojam, te krug austrijskih gombalačkih i sportskih društava, u kojemu se isticali Hakoanci i Hakoanke i koji je obuhvatio sve, što Cion posjeduje u nadobudnoj i snažnoj sportskoj mladeži; iza njih slijedile su kotarske sekcije, kojima se priključilo cionističko sefardsko društvo »Jehuda Halevi«, jaka grupa mizrahija, od koje je jedna nosila ploču s Herzlovom slikom te Hitahdut. Službenu povorku je slijedio velik broj pristaša i štovatelja Herzlovih.

Ogromna povorka, koja je stupala u četveroredovima, došla je na grob za ¼ sata; defiliranje pred grobom svršilo se tek oko 12 sati. Povorka je mogla imati 25.000 do 30.000 osoba. Pred grobom se dio studenata zaustavio, dok su hiljade u tihoj šutnji prolazile pokraj groba, duga povorka, u kojoj su očevi i djedovi nosili na rukama djecu i vodili mališe, da mogu jednom kasnije reći, da su već u ranoj mladosti vidjeli grob vodje cionističkoga pokreta. Na grobu je ležao vijenac s njemačkim i židovskim napisom: »Od židovskih kazališta iz Amerike«.

Oko groba se skupila masa ljudi, koji su pravili povorci špalir. Govori se nijesu držali.

Vodstvo sabiranja za Keren Kajemet imao je Karl Glazer, te nitko nije bio u povorci ili među gledaocima, koji nije nosio značku, koju su pružali mladići i djevojke. Vladao je u z o r a n red. Nalozima redatelja se svagdje mirno pokoravalo. Svečanost je protekla bez upadica te nije straža imala nigdje uzroka da ureduje.

Poslije 12 sati počelo se polagano groblje prazniti i doskora stajao je grob u samotno tihoj ljepoti.

Iz godišnjega izvještaja američke cionističke organizacije. Mi smo već u prošlom broju iznijeli kratki pregled iz godišnjega izvještaja predloženog Pittsburškoj konvenciji o djelovanju američke Cionističke Organizacije u prošloj godini. Ovdje donosimo opširniji izvadak iz napomenutoga izvještaja:

Godina 1924./25. pruža u svakom pogledu sliku napretka cionističkoga pokreta. Loše su vijesti iz Palestine na svu sreću izostale. Arapsko pitanje je izgubilo oštrinu, te izgleda, da će pomalo za-

početi era međusobnoga povjerenja. Mandatarna vlast provodi svoje zadaće, te više cijeni osvojene židovske čvršće pozicije. Čini se, da se u Engleskoj neprijateljska kritika, koja je još u prošloj godini uznemirivala, pomalo stišala. Nema govora o tome, da bi britska vlada u zadnjim godinama opaženo držanje promijenila. Sadašnja britska vlada smatra palestinsku politiku stalnom, te se trudi da stvori takvu upravu, koja će nam dati mogućnost da provedemo naše djelo.

Naša organizacija podržavala je veze s različitim arapskim grupama u Americi. Arapska propaganda u Americi je od neznatne važnosti te nije do sada ni na koji način tangirala naše palestinske interese. Mi ipak moramo utjecati u većoj mjeri na naše prijatelje u političkim krugovima radi skoroga opširnijeg sudjelovanja američke vlade u evropskim poslovima. Naše novine i brošure šalju se u sva velika središta publikacija, kao i članovima zakonodavne skupštine, te vodećim ličnostima vlade u Washingtonu.

Mi ćemo nastaviti taj posao u još većoj mjeri.

Gospodarski položaj u Palestini. U gospodarskom pogledu čini se, da je položaj u Palestini predbježno stabiliziran. Nezaposlenost je nestala. Atmosfera povjerenja okružuje naše palestinsko djelo. Priticaj nacionalnoga kapitala, bez obzira na novce K. H. i K. K. L. nije narasao, ali izgledi za buduću godinu nijesu loši. Proširenje Jewish Agency-a, koja postizava dobitak novih sila, će bez sumnje utjecati na naš rad u budućoj godini. Privatna inicijativa počinje da se razvija. Mnogi znakovi pokazuju, da nije daleko vrijeme, kad će i ostale zemlje pomoći Američanima nositi njihov teški teret. Jasno je, da će se istovremeno s proširenjem Jewish Agency-a morati izgraditi i učvrstiti Cijonistička Organizacija. Naša organizacija uživala je u prošloj godini neprocjenjivu suradnju dra. Weizmanna i dra. Ruppina, koja nije bila korisna samo za K. H., nego je kao takova poslužila i organizaciji. Bez pretjerivanja može se reći, da mi bez prisutnosti dra. Weizmanna ne bi bili u stanju postići ovakav financijski uspjeh.

Gospodarski odnosi između Palestine i Amerike. Mi smo nastojali, da stvorimo tržište za palestinske produkte. Propagirali smo kupnju palestinskoga zemljišta. Trudili smo se, da uvjerimo američke Židove o važnosti sudjelovanja u palestinskoj industriji i tamošnjoj trgovini. Pal. Ured posvetio je osobitu pažnju propagiranju židovskih putovanja u Palestinu. Diference s putničkim uredom Cook nisu još riješene. Naše predstavke kod Cooka, čija je agentura u Palestini bezuvjetno uperena protiv židovskoga rada u Palestini, nijesu do sada imale nikakvoga rezultata. Palestinske organizacije nastojale su tada, da preuzmu provodjanje židovskih putovanja u vlastitu režiju.

Pregovarali smo i s American Express Co. Ne sumnjamo, da će pomenuta društva promijeniti svoja stajališta obzirom na židovske želje.

Mi smo također nastojali omogućiti iseljivanje u Palestinu rođjacima američkih Židova, koji stanuju u Evropi. Palestinska vlada, koja dozvoljava useljenje

imigrantima, ako rođaci jamče sa LE 60 godišnje za svaku pripuštenu osobu, tražila je, da američki rođaci deponiraju unapred kod jedne palestinske banke Dol. 1500.— odgovarajućih za vrijeme od 5 godina. Mi smo naprotiv predložili, da se jamči samo sa 2 godine, te da se iznos plaća u mjesečnim obrocima. Palestinska vlada je konačno priznala opravdanost naših zahtjeva te hoće sad dozvoliti pripadnicima u Americi, da pošalju svoje rođake u Palestinu pod ovim uvjetima: Za uzdržavanje useljenika mora se brinuti po ovoj skrižaljci: Za osobe iznad 14 god. LE 4.—, za djecu od 6 do 13 god. LE 3.—, za djecu ispod 6 god. LE 2.— mjesečno. Kod obitelji snizuje se iznos za 10—15%. Obveza mora biti ovjerovljena po kompetentnom autoritetu u zemlji gdje jamac stanuje i poslana po najbližem engleskom konzulu departmenu za useljivanje i rad u Palestini. Primitkom toga prijedloga pružaju se američkim Židovima znatne mogućnosti, da unaprede preseljenja njihovih rođaka i prijatelja u Palestinu, te se možemo nadati, da će se tokom slijedeće godine razviti u tom pogledu znatni aktivitet.

Naš ured naštožao je također da stvori u Americi tržište za palestinski duhan. Naši pregovori glede postignuća dozvole za uvoz znatnoga dijela palestinskoga vina za svete svrhe nijesu imali do sada uspjeha. Na naš poticaj došao je u aprilu o. g. zastupnik palestinske Obrtne banke u Udružene Države, da predobije interesente za tu važnu instituciju. Pošto mi nismo u stanju potpisivačima akcija Rutenbergove koncesije da te akcije predamo, odlučio je upravni komitej da uplaćeni novac vrati.

Ipak smo većim dijelom za uplaćene iznose kupili bonove Tel Aviva ili dionice Zion Commonwealtha. Ukupna plaćena suma iznosi do Dol. 27.000.

Naš ured posredovao je kod sporazuma između American Zion Commonwealtha i P. L. D. C. za Udružene Države. H. Goldberg posredovao je kod sporazuma između velikih duhanskih koncerna Lublineru u Berlinu i »Herzlije«, te je postigao, da Herzlija dobije predujam na njene nasade duhana. Mr. Goldberg postigao je sporazum i među Zion Commonwealtha te Blau-Weiss Wanderbunda u Njemačkoj u cilju osnivanja kolonije od 50 njemačkih haluca, koji su zadnjih 3 godina radili na zemljištu »Herzlije«. Blau-Weiss se je obvezao, da će uplatiti za svakoga haluca iznos od Dol. 1500.— i da će na njen trošak pribaviti ovim halucima prikladne instruktore i potrebno orudje.

Ukupni dohoci Američke Cijonističke Organizacije u prošloj godini iznose Dol. 178.000.— od kojih je za »New Palestine« i »Das Jüdische Folk« potrošeno Dol. 63.000.—.

Nacionalni Fond. Ukupni dohoci KKL u Americi u god. 5684. iznosit će oko Dol. 200.000.—, pošto je u prvih 8 mjeseci već skupljeno preko Dol. 120.000. Kod toga procjenjivanja nijesu uzeti u obzir posebni dohoci, na koje se smije računati kao posljedicu apela dra. Weizmanna u korist darovanja za KKL. Apel dra. Weizmanna, koji upozoruje na ozbiljnu činjenicu, da u Palestini nema više slobodnoga zemljišta za nacionalnu kolonizaciju, nije još naišao na zadovoljava-

jući odjek. Samo 2 distrikta, Connecticut i New England su na to reagirala. Connecticut je preuzeo kvotu od dol. 20.000.—, New England dol. 50.000.—. Cleveland priprema kampanju, koja bi trebala početi na obljetnicu smrti Herzlove, e da se usprkos vrućine skupi dol. 10.000.—. Neki manji gradovi su već ubrali njihov udio ili ga priznali, ali velik broj distrikta nije još reagirao, pošto se nakon njihove Keren Hajesod-kampanje moraju odmoriti. Mora se dakle s time računati, da će se kampanja za zemaljske darove moći razviti tek nakon velikih blagdana u ranoj jeseni.

Novost KKL rada bila je Purim-kampanja, s kojom je prvi put u malome učinjen pokus 1923. godine. Suma od dolara 25.000.— je izvrsna te izgleda, da se Purim-kampanja razvija u sve bolje vrelo prihoda KKL. Prije svega moraju se uvažiti Weizmannove riječi. Veće darove za KKL morali bi u većoj množini dati u prvom redu oni, koji to mogu. Jer mi ne možemo preuzeti, da pružimo svijetu prikaz cijonističkoga pokreta bez zemljišta, dok se sa svih strana nude na prodaju veliki dijelovi zemljišta. Bez zemlje nema židovske Palestine.

Louis Brandeis kandidat za američkoga potpredsjednika. Nova američka stranka progresista, kojoj je kandidat za predsjedništvo senator Lafolette, je istakla Louisa Brandeisa sa kandidata potpredsjedništva. Kampanja u korist ove partije poprima karakter radničkoga pokreta sa ciljem, da dobije utjecaj na vladu. Radi diferencu u demokratskom rastu šanse te nove stranke, da pridobe što više glasača za njihovoga kandidata.

Ministar dr. Beneš o pitanju židovskih manjina. Pred nekoliko dana primio ministar izvanjih posala Češkoslovačke, dr. Beneš, gosp. Vladimira Grossmanna, zastupnika velikoga židovskoga lista u Americi »The Dayl« i tjednika »The Jewish Tribune«, te mu je o pitanju židovskih manjina u Češkoslovačkoj republici rekao otprilike ovo:

Po mom su mišljenju odredbe mirovnih ugovor o manjinama u istoj mjeri zaštita manjinama od većina, kao i većinama od pretjeranih zahtjeva manjina. Ti su zahtjevi uvijek ekspanzivnoga karaktera i klkadada takovih dimenzija, da je upravo teško doći do sporazuma. U ugovorima o pravima manjina ne može da se postavi samo općenite zahtjeve. No mislim da je za svaku vladu dobro, ako se drži ugovora, koji određuje granice zahtjeva i prava manjina. Vlada ima onda mogućnost da daje toliko, koliko je u ugovoru i ništa više. Mi ćemo izvršiti doslovce zahtjeve mirovnoga ugovora, no nitko nema prava da na temelju preuzetih dužnosti više traži. Više tražiti je obična politička borba.

Što se Židova tiče, mogu da vam velim, da ih mi smatramo nacijom, koja kod nas ima sva prava, što ih ugovor o manjinama propisuje. Mi ne ćemo ništa da poduzmemo protiv priključenja jednoga dijela Židova bilo kojoj drugoj naciji, no — kako sam rekao — židovsko pučanstvo kao takovo, smatramo mi u našoj državi kao posebnu grupu. Druga pitanja o tome, su kod nas pitanja civilizacije i časti. Kod nas nije bilo nikada protužidovskih izgre-da, ne može i ne će ih biti.

O židovskom pučanstvu u karpatskoj Rusiji, izjavio je dr. Beneš, da zato nema svojih vlastitih zastupnika u parlamentu, jer je nesložno. No na koncu je rekao: Ja vjerujem, da će Židovi kod narednih izbora imati zaista svoje zastupnike.

Prisilni nedjeljni počinak u Solunu. Bez obzira na prosvjed grčkih Židova i predstavljanje židovskih organizacija prihvaćena je vladina osnova, kojom se normira prisilni nedjeljni počinak u Solunu. Sve židovske trgovine — a to su većina svih trgovina — mora da se nedjeljom zatvaraju.

Židovska općina Soluna, koja broji oko 80.000 duša, imala je uvijek neku vrst samouprave. Subota se onda čuvala kao vjerska i socijalna uredba, te je na njoj mirovala sva trgovina. Prije dobili su Židovi obećanje, da se ne će dirati u subotnji počinak. Za vrijeme mirovne konferencije u god. 1919. zajamčio je Venizelos Židovima, da se ni onda ne će dirati u subotnji počinak, kad bi se i zakonom naredilo opći nedjeljni počinak, jer taj za Židove ne će vrijediti. Ugovor o zaštiti manjina, sklopljen 1920. između aliiranih i Grčke zajamčuje Židovima sva prava u vjerskom pogledu. Kraljevska naredba od 12. aprila 1923. izričito određuje, da je subota nedjeljni dan počinka za Židove Soluna.

Postavljanje nadgrobnog spomenika dru. Marmoreku. Prošlog tedna postavljen je u prisutnosti brojnog općinstva nadgrobni spomenik poznatome cionističkom vodji, dru Aleksandru Marmoreku.

Na grobu govorili su rabin Weil, prof. Basel i Schach, zatim dr. Jacobsohn i Zlatopolski i zastupnik Pasteurovog instituta. Svi su govornici slavili Marmoreka kao Židovlja, cionistu, učenjaka i liječnika.

Iz Palestine

Gradnja hebrejskog univerziteta. Sveukupni troškovi gradnje kemijskog i mikrobiološkog laboratorija na brdu Skopus cijene se na 24.000 funti. Ovdje su uračunati i troškovi uređjaja laboratorija i nabave radionica, plina, elektrike i vode. Gotovo polovica ove svote već je potrošena, dok je ostatak dijelom na raspolaganje u gotovini, a dijelom nalazi pokriće u obvezama baruna Edmunda Rothschilda i gosp. M. R. Zemirray, koje dospijevaju g. 1925. Prijatelji sveučilišta iz Kanade obvezali su se na daljnjih 15.000 dolara (od funti 6000.— odnosno 20.000 dolara).

Komitej židovskih liječnika iz Amerike preuzeo je od budžeta tih laboratorija za 1924. koji iznosi oko 3400 funti, na sebe 2000 funti. Osim toga preuzeli su američki liječnici potpuno finansiranje mikrobiološkog laboratorija.

Botanički odsjek hebrejskog sveučilišta, koji je za sad spojen s gospodarstvenom pokusnom stanicom u Tel Avivu pod vodstvom prof. Oto Warburga, stoji pred početkom rada. Ovaj odsjek uzdržava Keren Hajesod.

Osnivanje sveučilišnog instituta za židovske znanosti raspredat će se na konferenci, sazvanoj za 20. i 21. jula u London. Kako je javljeno stoji već znatna svota na raspolaganje za ovaj institut, čiji godišnji budžet iznosi preko 5000 funti.

Onih 100.000 dolara, što ih je darovao Felix Warburg odmah nakon povratka iz Palestine u New-York, upotrijebit će se prema želji darovatelja ili tako, da se od kamata pokrivaju redoviti troškovi ili da kapital sâm posluži kod finansiranja instituta. Institut će dobiti i godišnju subvenciju od 2000 funti na pet godina od baruna Rothschilda.

Sve je pripravljeno, da se Bialiku, koji trajno ostaje u Palestini, osigura učiteljsko mjesto na tom institutu. Dne 2. jula položen je temelj Bialikovoj kući u po nje-mu nazvanoj ulici u Tel Avivu.

Dio prihoda instituta za židovske znanosti prtljcati će od kamata Keren Kajemetu pripojene zaklade Gotz. — Prema obavijesti Keren Hajesoda primio je K. H. kao nove doprinose za sveučilišni fond od gospode Greenfielda iz Čikaga i S. Berlinera iz New-Yorka po 5000 dolara od svakoga.

Osnivanje nove Mizrahi-kolonije. Rabin Meyer Berlin, vodja američke mizrahističke organizacije te potpredsjednik američkoga K. H. izveo je 10. jula svečanu ceremoniju polaganja kamena temeljca »Neve Jakov«. Ta se nova mizrahistička kolonija nalazi 7 km od Jerusolima prema cesti u Nablus. Samo 4 km dalje leži Keren Hajesod kolonija Atarot (Kalendia), koja je osnovana na zemljištu Keren Kajemeta. Kod te ceremonije su sudjelovali prije svega članovi »Mizrahi Hacaira«, koji su ovdje kupili 1000 Dunama zemljišta u svrhu osnivanja poljoprivredne zadruge.

Radi njegova položaja između historičkih mjesta Micpa, Rome, Anatota, i Giveat Šaula, vlada novim mizrahističkim naseljem duh naše velike prošlosti. Te historičke uspomene su spomenute od dra. Artur Ruppina, prof. H. Picka, koji su govorili u ime Palestine Cionističke Egzekutive te od rabi Fišera, vodje palestinskoga mizrahija. Keren Kajemet je zastupao dr. Zweig. Među brojnom publikom zapažalo se mnogo Arapa iz susjednih sela.

Zemaljsku vladu je zastupao Sir Gilbert Clayton, zastupnik vrhovnog komesara, dok je upravu distrikta Jeruzalim—Jafa representirao major Campbell, zastupnik guvernera Storrsa. Sir Clayton naglasio je u svom govoru važnost prvoga poljoprivrednoga mizrahi naselja, te je dodao, da polaganje kamena temeljca židovskoj koloniji vodi ravno do židovskoga narodnoga doma.

Naselje će se zvati na uspomenu osnivača mizrahija Jakoba Reinesa »Neve Jakob«. Većina kolonista se bavi mljekarstvom, te kane kraj svojih stanova uređiti mljekarsku zadrugu. Predbježno se kolonija ograničila na 30 osoba.

Prisutnost rabi Berlina u Palestini je veoma oživjela djelovanje mizrahija. Nova mizrahistička naselja spremaju se u sjeverozapadnome dijelu Jeruzalima kod Ramena i u buharskoj četvrti. Sagraditi će se takodjer i dom škole Tahkemoni u Tel Avivu. Rabi Berlin donio je za gradjevni fond, koji zahtijeva 15.000 L, prilični iznos iz Amerike. Polaganje temeljca za novu školsku zgradu izvršit će se u julu.

Rabi Berlin će u pratnji rabi Tishmana obići židovske kolonije, kod čega će naravno osobitu pažnju posvetiti mizrahi-

šalajimu (naselje Karlsruhe). Kooperativno uređjeni pogon ima tri odjela i to za stolariju, elektroinstalaciju i bravariju. Ove radionice, koje izradjuju samo prvo-razredne poslove, već su, nakon što su prebrodili prvo teško vrijeme, toliko zaposlene, da moraju otklanjati mnoge narudžbe. Za primjer navadjam slijedeće veće obavljene poslove ovih radionica. Instalacija elektrike na jerusolimskom univerzitetu, u tvornici cipela »Tamar« u Tel Avivu i u katedrali Sv. Gjorgja u Jerrije, vodje odgojnog departementa palestinske Cionističke Egzekutive, koji se upravo vratio iz Bejruta i Damaska, gdje je proučavao položaj jevrejskoga odgoja. On je posjetio u tim gradovima mnogo škola, te je dugo raspravljao s predsjednicima općina, članovima Bnei Brita kao i sa zastupnicima raznih organizacija. Sva-gdje je naišao na jaki zahtjev, da se osigura djeci zdravi odgoj u hebrejskome jeziku te u židovskoj znanosti. Usprkos siromaštva ovih općina, one su spremne pomoći kao i doprinijeti žrtve. Tako je zaključila bejrutska hekada, da pozove na vlastiti trošak dva učitelja za Talmud-Toru.

U Damasku još uvijek djeluje dobar utjecaj hebrejskih škola, koje su pred nekoliko godina uvrštene u školski sistem.

Hebrejski jezik, pred rat u Damasku jedva poznat, stekao je među mladeži mnoge pristaše, a to opet povoljno utječe na obitelji djaka. Predsjednici općina, prožeti visokom moralnom vrijednošću hebrejske odgoje, izrazili su dru. Luriji duboko sažaljenje, da je cionistička egzekutiva svojevremeno radi slaboga financialnoga položaja morala obustaviti subvencije. Sa žlošću promatraju oni činjenicu, da se mlada generacija opet otudjila od židovske predaje i hebrejskoga jezika, kojima je ona bila tako usko vezana sa židovstvom Palestine. Ispunjeni dubokom zahvalnošću prema Vaad Hahinuhu za njegovo djelovanje u prošlosti, umoliše glavari općine dra. Luriju, da on skloni cionističku organizaciju, e da opet primi židovske škole u Siriji.

Veliki kup zemljišta u Palestini. Iz Jeruzolima javlja židovski dopisni ured: Palestine Land Dovelopement Company-u uspelo je nakon dugih pregovora da kupi predjel od Afule u Emek Jesreelu. Kupljeno zemljište veliko je 16.000 dunuma. U povijesti novije židovske kolonizacije je to najveća kupnja zemljišta privatnoga posjeda.

Na ovom kompleksu, od kojega će se polovica predati American Commonwealth radi naseljavanja kolonista iz Amerike a polovica društvu Mešek u svrhu parcelacija pojedinim evropskim interesima, ima da se izgradi moderan grad kao centar i oveći broj novih sela na periferiji.

Afule imade kao stjecište triju željezničkih pruga i kao središte od 12 sela, što već postoje, sve preduvjete za razvitak jednoga grada. Mešek-društvo, koje je preuzelo parcelaciju polovice zemljišta, započelo je već radovima za kultiviranje zemljišta, za uređenje ulica i opskrbe vodom. Izvodjenje ovih radova preuzelo je društvo Solel Bone.

Radionice Blau-Weissa u Jerušalajimu. Polovicom veljače o. g. osnovane su dvije radionice Blau-Weissa u Tel Avivu i Jeru-

stičkim naseljima. Tako je bio u Hitinu, koja je pred kratko vrijeme sagrađena na zemljištu Keren Kajemeta, a sredstvima iz Keren Hajesoda.

Židovski odgoj u Siriji. Nada, da će se opet preuzeti unapredjivanje studija hebrejskoga jezika pomoću cionističke organizacije, pozdravljena je u Siriji isto tako radosno, kao što se u svoje vrijeme tužilo na odluku organizacije, kojom se oduzima potpora tamošnjim židovskim školama. Tako glasi izvještaj Josefa Lurušalaimu. Da se udovolji vlastitoj potrebi kooperative na povrću i drugim gospodarskim produktima namjerava se kupiti kraj Tel Aviva zemljišta. Ovi uspjesi omogućuju skoro povećanje poduzeća na temelju povećanja kapitala.

Princ od Walesa u palestinskom paviljonu. 14. jula posjetio je engleski prijestolonasljednik palestinski paviljon izložbe u Webley-u. Dočekali su ga Sir Herbert Samuel i general Storrs, te se je on o svemu izrazio veoma pohvalno.

Potvrda budžeta Tel Aviva. Guverner Jafanskog distrikta potvrdio je budžet Tel Aviva, protiv kojega su najoštrije opirali gradski zastupnici desnice. Neke su stavke promjenjene tako da cijeli budžet iznaša sada 41.000 funti. Zdravstveni porez u iznosu od 1700 funti izvadjen je iz budžeta i taj će se porez ubrati sa porezom na kehilu.

Investicije Keren Kajemeta u Palestini pod britskim mandatom. Prema brojkama koje su javljene palestinskoj vladi po glavnom uredu K. K. vidi se, da su investicije Fonda u Palestini od ukinuća turske vlasti znatno porasle.

Godine 1902. kad je Fond započeo svoj rad do rata iznosila je ukupna suma tih investicija LE 144.641 t. j. 11.000 godišnje. Za vrijeme rata 1915.—1917. kad su još Turci vladali bile su palestinske radnje gotovo sasvim zapriječene pa su investicije iznosile LE 20.737. Godine 1918.—1924. t. j. 5 i pol godina britskog mandata ušlo je LE 526.424 to znači u godini 96.000 dakle gotovo devetputa toliko, kao pred rat.

Nacionalizacija palestinske zemlje. Pojedinci i društva koja u Palestini posjeduju ili nabavljaju zemlju nastoje u novije vrijeme da svoja prava prenesu na Keren Kajemet. Još u doba uspjele poslijeratne propagande za Keren Hageula darovalo se u Palestini više parcela. Sad je Keren Hajesod upravio poziv Žid. Nar. Fondu da preuzme upravu tih parcela, koje vrijede 2000 funti.

Zalim je gđa Schweitzer, udova poznatog američkog cioniste, poklonila 15 dunama veliko zemljište bolnice, koja je podignuta kao uspomena na njenog muža. Društvo »Had Hakanuel« u Hajfi poklonilo je parcelu za narodni dom na brdu Kanuel.

Konačno su razne osobe predložile Ž.N.F. da se njihova imanja prenesu kao narodno vlasništvo. Pogotovo osobe, koje ne imadu baštinika poslaćavaju Ž. N. F. kao nasljednika, te na taj način doprinose nacionalizaciji zemlje.

U Čehoslovačkoj, gdje se provadja agrarna reforma, zanimali su se za prisutnosti Ušiškina veoma za osnovice agrarne politike Ž. N. F. te se veliki broj novinara upitao kod direkcije Ž. N. F. o sistemu nacionaliziranja u Palestini.

Darovano 10 čistog dobitka. Godišnja skupština »Geulah« u Tel-Avivu zaključila je,

da K. K. doznači iznos koji iznosi 10% dividende za g. 1923. Dar iznosi 81 LE.

Broj useljenih Židova u Palestinu u mjesecu junu. U junu uselio se u Palestinu najveći broj Židova (useljenika, prijašnjih stanovnika, koji su se vratili i turistat), koji je dosada ubilježen za koji mjesec.

Službeni broj ukupnih imigranata nije još dosada proglašen. Moramo napomenuti, da velika većina novodošlih ima obitelji. Računa se 300 sa 1100 članova.

Najviše Židova prispjelo je u Jafu, tek koja trećina u Hajfu.

Kooperacija Židova i Arapa. Kako je poznato, vlada hoće da sagrađi modernu luku u Hajfi. Naprotiv tome, žele židovski, muhamedanski i kršćanski trgovački savezi Jafe i Tel Aviva mjesto te luke ili barem osim nje, jednu za njihov dvostruki grad.

Savezi su poslali svoje zastupnike u zajednički odbor, koji putuje u London, da razloži kolonijalnome uredu svoje stajalište. Delegacija sastoji se od g. S. Tolkovskoga, Said Abu Hadra, podpredsjednika muslimansko-kršćanskoga društva, te trgovaca Abdul Rahmam Abu Jabana i Haka.

Ovakvi zajednički gospodarski potihvati Židova i Arapa pojavljuju se u Palestini sve to više. Tek nedavno su se složili svi posjednici motora, šoferi, vlasnici kola i kočijaši te upravili na vladu zahtjev, da ona počue naredbu, kojom je povisila takse na prometna sredstva. Pravi »štrajk« bio je provodjen 4 dana, te se u cijeloj zemlji posvema ispoljila solidarnost štrajkaša bez obzira na narodnost i vjeru.

Kongres palestinskih Arapa odgojen. Kako se čuje palestinska arapska egzekutiva namjerava odgoditi VII. kongres palestinskih Arapa do iza rješenja Anglo-Hedžaskog ugovora.

Arapski vodje na čelu razbojnika. Uapšen je Salim Abdul Rahman, vodja arapsko-kršćanskoga društva u Tulkeremu. Iz dokumenata, koji su nadjeni kod njega vidi se, da je Salim uz svoju važnu ulogu kod anticionističkih ekstremnih Arapa bio sa svojim sinom na čelu jedne razbojničke čete, koja je u okolini Tulderana izvela već 10 napadaja na arapska i židovska sela.

Nagrada na glavu ubojice dra. de Haana. Jerusalemska policija raspisala je nagradu od 200 funti onome, koji može da dade saopćenja, pomoću kojih bi se pro našlo i uhvatilo ubojice dra de Haana.

Iz Jugoslavije

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni je Odbor na svojoj sjednici od 23. o. mj. rješavao tekuće agende, a zatim izvješćuje upravitelj Keren Hajesoda o povoljnom uspjehu rada g. prof. Pazi Goldmanna u Skoplju. G. prof. Pazi Goldmann krenuo je iz Skoplja u Bitolj, gdje je već započeo s akcijom. Zatim je primljen do znanja dopis g. inž. Zaloscera iz Jerušalajima o njegovim pregovorima s Keren Kajemetom i glede zakupa dobra Goldberga. U kombinaciju dolaze razna zemljišta, ali još nije nijedno definitivno izabrano. Altmann izvješćuje o stanju akcije za halučku farmu, za koju su iz raznih mjesta stigli prinosi. Zaključeno je pozvati sva mjesta da za-

vrše u smislu zaključka Saveznog Vijeća do Roš hašane akciju. Drva darovana za farmu kao i alat te strojevi bit će narednog mjeseca otpravljeni u Palestinu.

POVJERENICIMA KEREN KAJEMETA.

Za dva tjedna je Tiša beav, dan razorenja Jeruzolima i gubitka židovske samostalnosti, dan, koji Keren Kajemet iskorišćuje za namicanje sredstava ponovne izgradnje narodne domađe.

Nastojte, da se svagdje u predvečerje toga dana skuplja za Narodni Fond.

Podjedno molimo, da nam odmah, čim dovršite Herzl-akciju, pošaljete obračune.

Uprava Keren Kajemet Lej Israel.

IZ PALESTINSKOG UREDA.

Palestinski ured primio je od imigracionog ureda cionističke egzekutive slijedeći dopis:

Palestinska vlada javlja nam, da je u zadnje vrijeme primila mnoge molbe od privatnih osoba u inozemstvu, da im izdaju dozvole za useljenje. Vlada nas moli, da putem naših palestinskih ureda upozorimo, da ona ne će riješavati ove molbe, već da treba molbe predati na britski konzulat, pa će se onda riješavati službenim putem.

Herzl-slave u Zagrebu. U ponedjeljak, dne 21. o. mj. u predvečerje dana smrti dra. Teodora Herzla održana je u sinagogi žalobna služba božja. Kor započeo je sa »Ki Kešimha« uz solo g. nadkantora Rendia, a zatim je g. prof. dr. Gavro Schwarz u oduljem govoru prikazao ličnost dra. Herzla i njegovo znamenovanje za židovstvo. U Herzlu vidi realistu, koji je jasno spoznao cilj i koji svim sredstvima spremna čovjeka radi na njegovu ostvarenju. On je i revolucionar, u koliko se pod tim ne misli na siloviti preokret, već na duševni, jer je preobrazio organizam svoga naroda, učinio ga mladim, krepkim i zdravim, koji nasmaže danas snagu da izvrši veliko djelo izgradnje židovske domovine. Ideje Herzla danas su zahvatile cijelo židovstvo. Kao velikan živi u našoj uspomeni. I kad ga se danas, na obljetnici njegove smrti, sjećamo, danas u mjesecu tamusa, mjesecu naše narodne žalosti, treba da se sjetimo proročanstva, da će se dani žalosti pretvoriti u radost i veselje, pa će tako poznija pokoljenja slaviti njegovu uspomenu. Iza toga recitovao je g. nadkantor Rendi »El male rahamim. Sa »Šiviti adonaj« završila je ova žalobna služba božja, koja je ostavila dubok dojam na brojno općinstvo, koje je došlo da odaje svoju poštu velikom vodji.

*

U utorak, dne 22. o. mj. priredilo je Židovsko narodno društvo Herzl-spomen slavu u dvorani izrael. bogoštovne općine. Nažalost bila je dvorana premala, da primi sve one, koji su došli na ovu spomen-slavu, na kojoj je spomen-slovo držao dr. Aleksandar Licht.

Duh i duša Herzlova, veli govornik, radile su neumorno još mjesec dana prije njegove smrti, jer do onda sižu bilješke u njegovim »Tagebücher«. Imajući cilj pred očima, išao je ravno prema njemu i nadvladao sve bolove, da postigne uspjehe, više moralne nego realne. Ne treba tek kazati, da je Herzl bio velika ličnost. I danas kad se njegova ideja pretvara u zbilj-

nost nema ljudi, koji ne bi shvatili zamašnost njegove ideje. Onako isto kao što je Herzl u feljtonima stvorio lirske tvorevine, koje su, pisane za dan, ipak ostale neprolazne, tako je i njegov rad i život u cionizmu.

Cionizam bio je ideja toliko pjesnička da bi ga se gotovo moglo zamisliti i bez Palestine. Dugotrajni ga je rad katkada odalečio od palestinskog cionizma i kraj svega zanosa zahvatio ga je umor, te je za čas zastao na međjstanicama. Ali jedva da je prošla ta epizoda, on se opet vraća palestinskom cionizmu. I u tome je njegova veličina, jer vodja ne može da se iznevjeri onome, za što je učinio milijune vjernicima. U svome radu — od Pariza do smrti — sve se više judaizirao. Možda će se židovska nota u njemu mjerena s velikim produktima židovske književnosti činiti malenom. Ali u njega je bio židovski aristokratizam, najuspravnija židovska kičma i zato je oko sebe i okupljao mladež, jer je ona jače osjećala sagibanje šije.

Govornik ne će da iznese istorijske činjenice. Ako je ličnost Herzlova izbledjela za mlade, koji ga slabije poznaju, naša je vezanost prema Herzlu još tolika, da nemamo prema njemu distance. Herzl je kao rijetko koja ličnost udario svoj žig narodnoj povijesti. I samo židovstvo, kome se doduše prigovara, da nije stvaralačko, samo je ono moglo da stvori tipove kao Mojsiju, Jezaju, Herzla. Ima li nešto većega i stvaralačkijega no što je Mojsije, koji je iz horde robova stvorio narod, ili uzvišenijega od proroka, koji su stvorili etičke zasade, od kojih još danas živimo ili snažnijeg i stvaralačkijeg od Teodora Herzla, koji je našao helote i za 30 godina stvorio uspravno židovstvo? Herzl nije samo za židovstvo sadašnjosti, već za židovsku istoriju centralna ličnost. Hoveve cioniste mogli su osnovati još više kolonija i barun Rothschild mogao je da žrtvuje još više milijuna, bez Herzla ne bi u Palestini nastao organizam, sposoban za život. Kad misli na Herzla ne može da vjeruje u zakon kauzaliteta, već na centralne ličnosti, koje neka viša sila šalje u svijet da djeluju. I nije tek fraza kad kažemo, da Herzl nije mrtav, da on živi u nama kao od prvoga časa. Ništa se ne može desiti u židovskoj istoriji, po čemu bi Herzl mogao postati preživjela ličnost.

Što je Herzla naročito odlikovalo jest, da je čista srca pristupio radu za svoj narod. I danas, kad nema životne snage da djeluje na nas, u toj je čistoći onaj fluid, kojim na nas djeluje. U svojim dnevnicima veli Herzl, da je cionizam sabat njegova života. Tu postoji protuslovlje između riječi i bivanja, jer kad se posvetio cionističkoj misli, sve je drugo stupalo u pozadinu. Nema dana, koji nije ispunjen radom za cionizam. Kako je moguće, da je cionizam bio njegov sabat, kad je sabat dan odmora? U duši mu je bilo sabatsko raspoloženje, koje ga je uzidglo nad sićusnosti života. Vidio je svoj narod u životnoj opasnosti i radio je svim zanosom svoje duše za njegovo izbavljenje.

Brojno općinstvo burnim je odobravanjem zahvalilo govorniku za lijepa razlaganja, kojima je nastojao da nam intimno približi Herzlovu ličnost.

Prijave za slet u Novom Sadu 18., 19. i 20. augusta. 1. Formular prijavnice za članove, koji žele prisustvovati sletu u Novom Sadu već je razaslan i glasi: a) broj savezne iskaznice; b) ime i prezime; c) dob; d) spol; e) u kojim priredbama sudjeluje; f) treba li besplatan stan; g) imade li rodaka, kod kojih će stanovati; h) jeli član Ferijalnog Saveza; i) želi li stan u hotelu; k) treba li zajedničku hranu; hoće li jesti kašer; m) posebne želje. — 2. Rok prijava je do 10. augusta. — 3. Ovu prijavicu valja priposlati do gore označenog roka Priredivačkom Odboru (Priredivački Odbor za V. slet u Novom Sadu, Jüdisches Volksblatt, Jermenska ul. 3.). — 4. Radnom Odboru treba da se saopći samo broj učesnika i u kojim će priredbama sudjelovati. — Saopćenja: 1. Treba što prije javiti R. O. imena izabranih delegata za Savezno Vijeće i u kojoj komisiji želi pojedini delegat sudjelovati. — 2. Na S. V. birat će se slijedeće komisije: kulturno odgojna uz ostalo i hebrejski jezik, Gideon-Haaviv; organizaciona; palestinska; sportska; finansijska (uključivo finansijska strana »Gideona« i »Haaviva«). — 3. Udruženja neka nastoje, kako bi do sletana učili što bolje i što više igara i jevrejskih pjesama (izlet!). — 4. Propozicije za sportske priredbe i sletske proste vježbe i muzika k istima razaslan je svim udruženjima, pa stoga treba da svi oni, koji slučajno ođaslano nisu primili odmah urgiraju. — 5. Upozoravaju se sva udruženja, da svoje dugove prema Savezu što prije namire, jer im se inače ne će moći na Saveznom Vijeću ovjeroviti delegati. — 6. Spremajte se za sve priredbe, jer je slet blizu!

Radni Odbor Saveza žid. Oml. Udruženja,

Zagreb, Ilica 31, III.

»Gideon«, glasilo jevrejske omladine Jugoslavije. Upravo je izišao 9. broj ovog V. godišta. Jedan dio ovog broja posvećen je uspomeni Teodora Herzla. O Herzlu piše Šalom Freibberger. Donešena su mišljenja Martina Buber-a i Maxa Nordau-a o Herzlu i dijelovi značajnog Herzlovo govora kod otvorenja 1. cionističkog kongresa u Bazelu 1897. — Joel Rosenberger osvrće se na prošlo Savezno Vijeće S. C. u Beogradu, te se potanje bavi kulturnim i omladinskim referatom. — O snažnom jevrejskom slikaru Lesser Uryu piše Oskar Stein. — Joze Weber opisuje svoj put od Trsta do Erec Israela. Uz objavu programa jevr. omladinskog sleta u Novom Sadu iznešen je dnevni red Saveznog Vijeća Saveza žid. Oml. Udruženja te razne upute, koje se tiču Sleta i Vijeća. Među vijestima donešen je Memorandum S. Ž. O. U. prošlom Kongresu Saveza Vjeroisp. Općina glede požurenja izdanja prikladnih jevr. udžbenika za škole i preuredjenje vjeronaučne obuke s osobitim obzirom na učenje jevr. jezika. — Vijesti iz mnogih mjesta opisuju rad i prilike omladine. — Slijedeći će broj »Gideona« izići pred slet, te će medju inim donijeti izvještaje o radu Radnog Odbora Saveza žid. Oml. Udruženja. — »Gideon« izlazi mjesečno, a stoji godišnje 60 Din., polugodišnje 30 Din. Uprava i uredništvo nalaze se Zagreb, Ilica 31, III.

Sefarda Hazana i Tokea za vrijeme Jamim Nora'im (Roš-Hašana i Jom-Kipur) traže sefardski Jevreji u Zagrebu. Reflektanti na ovo zvanje neka izvole podnijeti ponudu na adresu gosp. Leo Kohn, Zagreb, Ilica 52 sa naznakom nagrade što je traže.

Prva banatska fabrika makarona i testa a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)

Telefon 271-272

Brzjaviti: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrsti tjesta iz
garantovane čiste banatske krupice (gries)
po napuljskom sistemu uz najpovoljnije
cijene.

Naročito preporuča

košer šel pesah

fabrikate, ko'i se proizvadjaju po nadzorom bečkerečkog nadrabinata

Glavno zastupstvo za Zagreb

Makso Weiss

**Najviše uspjeha
u Vašem podu-
zeću možete po-
lučiti ako opla-
šujete u našem
listu!**

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od
kože! Najbolja zaštita protiv
vlage i zime!

P A M U K A. ROMANO M O L I N O

sve vrsti i
u svim brojevima
Žuti — bijeli — farbani

ZAGREB,
Boškovićeve ulica broj 15
Brzjavi: DIANA Telefon broj 23-66

žutica platno
šifoni
vata (za poplune)

Izraelitička Bogoštovna općina, Vukovar**Natječaj.**

Izraelitička bogoštovna općina u Vukovaru traži mladju vrsnu

učiteljska sila

za podučavanje vjeronauka i hebrejskog jezika s nastupom 1. septembra 1924. g.

Reflektanti, koji imaju biti vješti hrvatsko-srpskom jeziku, neka izvole svoje ponude uz prepis svjedodžaba na potpisano predstojništvo najkasnije do 15. augusta 1924. upraviti. Plaća prema pogodbi.

UVukovaru, 14. jula 1924.

HINKO STEINER, predstojnik.

Izraelitička Bogoštovna općina, Novisad

Br. 575/924.

NATJEČAJ

Kod izrael. bogošt. općine Novisad (SHS) imade se popuniti od 15. septembra t. g. mjesto jednog שמש

podvoornika sinagoge

koji je eventualno עופת שוחט koljič živadi, te koji bi na tjednim danima i moliti mogao. Plaća prema pogodbi.

Natjecatelji treba da pošalju svoje ponude s prepisima svjedodžbi te navodima o dobi i obiteljskom stanju potpisanom predstojništvo najkasnije do 15. augusta o. g.

Neženjeni natjecatelji imadu prednost. Putni troškovi naknadjuju se samo pozvanima.

Predstojništvo izr. bogošt. općine, Novisad.

Armin Klein,
tajnik.

Ernest Bernát,
predsjednik.

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S.H.S.

Dioničarsko društvo

„MERKUR“
veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.

Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrijska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Tko oglašuje -- taj napreduje!

Zaštitni znak

Prodavaoci dohvaaju znatan popust. - Čuvajte se besvrijednih patvorica.

Prava

„ERENYI“-DIANA

francuska vinovica - najbolji kućni lijek
za njegu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male boce Din. 9
srednje „ „ 24
„ „ „ 48

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju

JUGOPHARMACIJA D. D.
(Diana-odio)

Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

Jevrejska bogoštovna općina u Vršcu.

Kod jevrejske bogoštovne općine u Vršcu ima da se popuni mjesto

RABINA

i voditelja matice, koji ujedno ima da vrši vjeronaučnu obuku na državnoj realnoj gimnaziji. Nastup 1. septembra ove godine.

Reflektanti neka svoje ponude stave potpisanom predsjedništvu do 1. augusta o. g. Putni troškovi nadoknadit će se samo pozvanima.

Samuel Berg,
predsjednik.

Moritz Salzmann,
tajnik.

Tražite li elegantne cipele

za proljeće i ljeto, izvolite razgledati naše izloge i uvjerit ćete se o **jeftine cijene!**

ŠANDOR EBENŠPANGER

Skladište cipela

Ilica 2

Prispjela proljetna roba!

Razgledajte si izloge!

Salamander Ilica br. 36